

ODNOS ZANIMANJA I STRATEGIJA SUOČAVANJA I SVLADAVANJA BURNOUT SINDROMA

JASMINA ŠKRINJAR

primljeno: siječanj '97.
prihvaćeno: travanj '97.

Izvorni znanstveni članak
UDK: 376.4 159.9

Cilj rada bio je da se primjenom Skale za procjenu coping strategija ustanovi postoje li statistički značajne razlike u načinima suočavanja i pokušaja svladavanja (coping) sindroma sagorijevanja na poslu (sindrom burn-out) u osoba različitih zanimanja, a čija profesija podrazumijeva neposredan rad s osobama s težom mentalnom retardacijom i autizmom tijekom punog radnog vremena. Uzorak se sastoji od 244 ispitanika, djelatnika zaposlenih u ustanovama za rehabilitaciju osoba s težom mentalnom retardacijom i autizmom na širem području grada Zagreba. Ispitanici su podijeljeni prema zanimanjima u pet poduzoraka (defektolozi, medicinske sestre, njegovateljice, stručni suradnici i "ostali"). Podaci su obrađeni diskriminativnom analizom varijance, izračunate su diskriminacijske funkcije te su određeni centroidi grupa pomoću kojih je ustanovljen položaj svake grupe u diskriminativnom prostoru. Ustanovljene su statistički značajne razlike u načinima suočavanja sa problemima na poslu osoba različitih zanimanja. Prema strukturama dobivenih diskriminacijskih funkcija zaključuje se da ispitivani djelatnici nemaju neke jasno određene i konzistentne obrasce ponašanja, načine reagiranja u stresnim situacijama koji bi upućivali na postojanje određene coping strategije ili više njih. Ovi nalazi ukazuju na potrebu za sustavnim i kontinuiranom bavljenjem ovim problemom u nastojanju da se pridonese sprječavanju ili barem ublažavanju posljedica burnout sindroma.

UVOD

U raspravama o interakciji osobe i okoline pojam stresa u širokoj je uporabi, kako znanstvenika tako i laika. Postoji mnogo različitih definicija stresa, od kojih najveći broj pripada jednoj od tri kategorije: stres kao podražaj, stres kao reakcija ili stres kao interakcija stimulus - reakcija.

Novija istraživanja posvećuju povećanu pažnju konceptualiziranju stresa kroz pristup koji definira stres kao posljedicu interakcije između podražaja iz okoline i individualnih reakcija.

Uz koncentraciju na kontinuirani odnos ili transakciju između osobe i okoline, ovaj pristup naglašava intervenirajuće psihološke procese, kao kognitivnu procjenu. Od niza pokušaja definiranja stresa u kontekstu ovakve konceptualizacije stresa (Lazarus i sur., 1978; Ivancevich i sur., 1982; Parker i sur., 1983; Etzion, 1984) možda je najprihvatljivija definicija Ulicha i suradnika (1985, str.92) koji navode da je stres stanje

koje se pojavljuje kada osoba doživljava "neuspjeli odnos između zahtjeva i želja, s jedne strane, i spoznaja o mogućnostima djelovanja, s druge strane, te istovremeno doživljava slijed tog nesporazuma kao prijeteći".

Za razliku od definicija stresa kao podražaja iz okoline ili stresa kao reakcije na vanjske uvjete, koji ne objašnjavaju jasno individualne razlike (Cox 1978), ovaj interakcijski pristup prepoznaje i bavi se individualnim razlikama. Njegova veća kompleksnost može izazvati više teškoća u donošenju jasnih prognoza, shodno tome i primjeni odgovarajućih postupaka za prevenciju ili ublažavanje stresa.

Poput općeg koncepta stresa, profesionalni stres različito se definira, ovisno o sagledavanju stresa kao podražaja ili stresa kao reakcije. Naglasak novijih konceptuali-

Dr. sc. Jasmina Škrinjar docent je na Odsjeku za mentalnu retardaciju Fakulteta za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu